

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น เน้นให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบของทักษะ ซึ่งจะ เป็นกระบวนการที่สอนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นคนดีของสังคม จึงเน้นให้มีการสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน โดยการจัดเนื้อหาให้มีลักษณะ เป็นมวลประสบการณ์ตามลักษณะของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งแบ่งเป็น

กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ มีลักษณะของวิชาเป็นการฝึกทักษะ ซึ่งเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เรียนรู้กลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง คงสภาพการรู้หนังสือ และคิดเลขเป็น

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มที่ว่าด้วยความรู้ด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของสังคมมนุษย์ ทางด้านสุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง พระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ความสัมพันธ์ของประเทศในระดับภูมิภาคและโลก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อให้คนมีคุณภาพอยู่และการดำรงชีวิตที่ดี

เรื่องของพระพุทธศาสนากำหนดให้เรียนพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอน พุทธภาษิต ประเพณีของชาวพุทธ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา สำหรับเรื่องหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีหลายเรื่องที่สอดคล้องกับจริยธรรมในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนให้พร้อมกันได้

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีค่านิยมเป็นแกนกลาง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้จึงมุ่งจัดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มวลประสบการณ์ที่จะสร้างเสริมและพัฒนาค่านิยมมาให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย

จริยศึกษา กำหนดให้เรียนคุณธรรมต่าง ๆ และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา บางส่วนที่สอดคล้องกัน โดยจัดให้มีลักษณะ เป็นรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ

ศิลปศึกษา กำหนดให้เรียนกิจกรรมการวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การออกแบบ เพื่อนำไปสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน

พลศึกษา ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะ เกมเบ็ดเตล็ด กีฬา ยืดหยุ่น
ขั้นพื้นฐาน และนันทนาการ

ดนตรีและนาฏศิลป์ ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการฟัง และ การร้องเพลง กิจกรรมนาฏศิลป์ โดยกำหนดให้กิจกรรมเน้นจังหวะ เป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับ ระดับประถมศึกษา

กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมที่จะเน้นความมีระเบียบวินัย พัฒนาสุขภาพกายและ ใจของผู้เรียน กำหนดให้เรียนลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยเลือก กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าว

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนทำงาน มีนิสัยรัก การทำงาน และรู้จักปรับปรุงงานอยู่เสมอ กำหนดให้เรียนทั้งงานบังคับและงานเลือก งานบังคับคือ งานบ้านและงานเกษตร ส่วนงานเลือกได้แก่ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่น ๆ

การประเมินความสามารถของนักเรียนจากการเรียนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ประเมินตามคุณลักษณะของเนื้อหาวิชาที่แยกเป็นรายจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเครื่องมือในการ ประเมินก็จะประกอบด้วย แบบทดสอบ แบบสังเกต และการสัมภาษณ์ ซึ่งจากรายงานผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานการประถม ศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2536 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2537) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือมีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 64.90 ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากครูผู้สอน เนื้อหาวิชาที่สอน กิจกรรมการเรียนการสอนและนักเรียน แต่ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ตัวของนักเรียน และความร่วมมือของ นักเรียนในการเรียน เพราะในปัจจุบันนี้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนประสบอยู่เสมอ

เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน โดยเฉพาะในขณะที่ครูสอนนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน เช่น เล่นกัน แหย่กัน ลูกจากที่เดินไปเดินมา คอยกัน และส่งเสียงดัง ไม่ทำงานที่ครูมอบหมาย ไม่สุภาพก้าวร้าวเพื่อน พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้การสอนของครูต้องหยุดชะงัก ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนที่ไม่ได้เรียนอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดปัญหา ด้านการเรียน เป็นผลให้การเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และมีผล ให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนในชั้นเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (วิชัย วงษ์ใหญ่; 2526, ภรณ์ อินทสร; 2526 และประภาพรณ นาคชาพันธุ์; 2537) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ ฮอกส์ กับ ลูส์ (Hoge and Luce, 1979) และคอบบี้ กับ ฮอปส์ (Cobb and Hops, 1973) ที่พบว่าพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนมีความสัมพันธ์ทางลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วน พฤติกรรมตั้งใจเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการที่นักเรียนมี พฤติกรรมตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นด้วย

ในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ครูแต่ละคนมีวิธีการแก้ปัญหาของ นักเรียนแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการทางโทษทางวาจา เช่น ดู ตาหนี ว่ากล่าว ตักเตือน ทารโทษทางกาย เช่น ตี หยิก ดึงหู ทูบ ทารโทษทางสังคม เช่น ให้นักเรียนในห้อง รับผิดชอบ ให้นักเรียนหน้าชั้นเรียน ไล่ออกจากชั้นเรียน หักคะแนนความประพฤติ และใช้วิธีการทำให้ขามเขย หรือให้ความสนใจในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (จุมพล พูลภักทรคม, 2521) ส่วนการแก้ปัญหาพฤติกรรม ไม่ตั้งใจเรียนในชั้นเรียนนั้นครูบางคนจะใช้วิธีการลงโทษ ซึ่งวิธีการลงโทษนั้นอาจก่อให้เกิดผลข้าง เคียงต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ ได้แก่ ความกลัว ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งเป็น อุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2526) และการลงโทษมีผลเพียงระงับ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้ชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ อุปรมัย (2520) ที่สรุปว่าเหตุผลที่ไม่ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการลงโทษนักเรียนเนื่องจากว่า การลงโทษไม่ สามารถขจัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เพียงแต่ระงับพฤติกรรมได้ชั่วคราวเท่านั้น การลงโทษบ่อย ๆ เป็นอันตรายต่อสุขภาพจิต ทำให้ผู้ถูกลงโทษขาดความมั่นคงในอารมณ์ และการลงโทษไม่ได้ทำให้ ผู้ถูกลงโทษรู้ว่าการปฏิบัติที่พึงปรารถนาคืออะไร อาจทำให้ผู้ถูกลงโทษมีแนวโน้มต่อต้านการลงโทษ ด้วยการต่อสู้หรือถอยหนี กลายเป็นคนเงิบขมหรือเก็บตัวได้ จากเหตุผลที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า

การลงโทษเป็นวิธีการแก้ปัญหาทางพฤติกรรมที่มีข้อจำกัดและมีผลข้างเคียงตามมาหลายประการ ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ลดพฤติกรรมไม่ตั้งใจ เรียนานชั้นเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมแทนการลงโทษ ดังที่ฮาร์รี แมดดอกซ์ (Harry Maddox, 1963) ได้กล่าวไว้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลและการทำงานอย่างจริงจังเท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการเรียนที่มีประสิทธิภาพด้วย นักเรียนที่เรียนดีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีความสามารถเฉลียวฉลาดมาก แต่ควรเป็นคนที่รู้จักใช้เวลา รู้จักเลือกพฤติกรรมการเรียน และวิธีการทำงานให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสอนของครูก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะถ้าครูสอนโดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น นักเรียนก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ฉะนั้นครูควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสม รู้จักใช้หลักจิตวิทยาในการสอนด้วยการเสริมแรงให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น มุ่งใจงานบทเรียนมากขึ้น ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองให้ศึกษาหาความรู้และทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สัญญาการเรียน ซึ่งใช้สัญญาเป็นข้อตกลง คอยเตือนตนเอง และเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

การสอนโดยใช้สัญญาการเรียน (Student Contracts or Learning Contracts) เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะเด่นหลายประการคือผู้เรียนสามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้ตกลงไว้กับผู้สอนว่าจะเรียนอะไร เรียนอย่างไร เพื่อจะบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดในการที่ผู้เรียนจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ตนเองได้เลือกและตกลงไว้กับผู้สอนนั้นเป็นการเรียนที่มีความเป็นอิสระในการเรียน (สมาใจ ลักษณะ, 2525) การที่มีความเป็นอิสระในการเรียนนั้นนักเรียนจะมีความตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้ตกลงไว้กับผู้สอนให้สำเร็จ เพราะนักเรียนคิดว่าสัญญาการเรียนที่ตนกระทำไว้นั้นเป็นสมบัติของตนเอง สัญญาการเรียนนี้นักเรียนอาจจะกระทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ถ้ากิจกรรมที่จะกระทำเปิดโอกาสให้เลือกปฏิบัติ เช่น ในกรณีที่นักเรียนเลือกเรียนานเนื้อหาเดียวกัน นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการเรียนซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกมวลประสบการณ์ได้ถูกต้องตามความต้องการของตนเอง (Donnell, 1976) และเป็นการสอนแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ (Student Centered Teaching) ซึ่งยึดตามหลักจิตวิทยาและ

การแนะแนวของคาร์ล โรเจอร์ (อ้างถึงในเสริมศรี ไชยศรี, 2521) ซึ่งมีหลักการและแนวคิดที่สำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ลดสภาพความคับข้องใจของนักเรียนจากการเรียนตามปกติ ซึ่งครูวางแผนให้นักเรียนได้เลือกไว้เพียงทางเดียว ทำให้นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่สามารถเรียนได้จากแนววิธีการที่ครูกำหนดให้
2. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีกิจกรรมที่หลากหลายแทนที่จะฟังอย่างเดียว มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. จัดความผิดหวังในผลการเรียน นักเรียนมีอิสระในการนำตนเอง มีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเอง เรียนในระยะเวลาช้า-เร็วเหมาะสมกับตนเอง
4. เพิ่มแรงจูงใจ ทำให้นักเรียนมีความหวังที่จะพบความสำเร็จได้ มีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ ไม่หมดกำลังใจกับการประเมินผลที่นำไปเปรียบเทียบกับคนอื่นที่เก่งกว่า
5. บุคลิกภาพของนักเรียนจะได้รับการพัฒนาไปกับการเรียนการสอน ให้เป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้ รับผิดชอบตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ยอมรับตนเองตามความเป็นจริง เป็นอิสระจากเงื่อนไขสภาพแวดล้อม และแสวงหาสิ่งที่จะทำให้ตนเองสมบูรณ์ขึ้นเสมอ

สำหรับขั้นตอนการสอนโดยใช้สัญญาการเรียนนั้น คริสเตน (Christen, 1972) ได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนกับผู้เรียนมีความไว้วางใจกันพอเพียงและยึดหยุ่นในชั้นเรียนพอที่จะปฏิบัติตามสัญญาการเรียนได้หรือไม่
2. วางแผน ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการใช้สัญญาการเรียน โดยการอ่านจากเอกสารและศึกษาจากประสบการณ์การทำสัญญาอื่น ๆ
3. การเปลี่ยนรูปแบบการเรียน ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องวางแผนว่าจะทำอย่างไร จึงจะนำผู้เรียนที่เคยเรียนด้วยวิธีสอนแบบการป้อนความรู้ให้ไปสู่ระบบการสัญญาการเรียนได้
4. การใช้สัญญา ผู้สอนต้องวินิจฉัยถึงความต้องการของผู้เรียน การเขียนสัญญา ซึ่งได้วางแผนร่วมกับผู้เรียนไปแล้ว

5. การประเมินผล ขั้นสุดท้ายผู้สอนและผู้เรียนพิจารณาว่าดำเนินการไปตามสัญญาได้ดีเพียงใด และกระบวนการที่ผู้เรียนปฏิบัติไปตามสัญญาเป็นอย่างไร ผู้เรียนพบปัญหาอะไรบ้าง แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร และมีเวลาเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด(2528)ได้แบ่งขั้นตอนการสอนโดยใช้สัญญาการเรียน ออกเป็น 5 ขั้นดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน และเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน
2. ขั้นร่างสัญญา เป็นขั้นที่นักเรียนร่างข้อความว่าจะเลือกกิจกรรมใดในการเรียน แต่ละจุดประสงค์ แต่ละเนื้อหาให้สอดคล้องกัน แล้วนำไปตกลงกับครู เมื่อเป็นที่พอใจจึงตกลงทำสัญญา
3. ขั้นตกลงสัญญา เป็นขั้นที่นักเรียนทำสัญญาร่วมกับครูผู้สอน โดยกรอกข้อความในสัญญาว่าจะปฏิบัติกิจกรรมใด เลือกแหล่งเรียนอะไร หลักฐานในการประเมินผลคืออะไร ใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมนานเท่าใด
4. ขั้นทำกิจกรรมการเรียน เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในสัญญา
5. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อจะได้ทราบว่าเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการจริง

เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สัญญาการเรียนเป็นวิธีสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ บทบาทของครูและนักเรียนจึงเปลี่ยนไป โดยครูจะเป็นผู้แนะนำ และคอยให้ความช่วยเหลือ บทบาทสำคัญจะอยู่ที่นักเรียนซึ่งต้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในการทำกิจกรรมทั้งหมด และมีครูเป็นผู้เตรียมการพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน โดยที่ครูผู้สอนจะต้องมีความไว้วางใจนักเรียนว่ามีความสามารถ และมีคุณสมบัติพอที่จะเรียนได้ ซึ่งนักเรียนจะต้องกำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับภาระงาน และที่สำคัญก็คือครูต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ใช้แหล่งวิทยาการ อุปกรณ์การสอนหลาย ๆ ประเภท ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสร้างศรัทธา ปฏิบัติหน้าที่เป็นทีไว้วางใจของนักเรียน และจากงานวิจัยของ สุปราณี ศรีสาคร (2531) เรื่องการเปรียบเทียบ

ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ความรับผิดชอบและความสนใจในการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอน โดยใช้สื่อการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่านักเรียนมีความสนใจในการอ่านภาษาอังกฤษและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงกว่าการเรียนการสอนปกติ ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้มาทดลองสอน โดยปรับขั้นตอนการสอนให้เป็น 4 ขั้น คือ

1. ขั้นเตรียม
2. ขั้นตกลงทำสัญญาการเรียน
3. ขั้นทำกิจกรรมการเรียน
4. ขั้นประเมินผลการเรียน

การที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำวิธีสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว มาทดลองสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เนื่องจากโครงสร้างทางเนื้อหาของกลุ่มวิชานี้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ คือมีโครงสร้างทางเนื้อหาแบ่งออกเป็นหน่วยและหน่วยย่อย และยังมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวเรื่องขยายรายละเอียดของหน่วยย่อยลงไปอีก ทำให้สามารถกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาแต่ละช่วง กำหนดลำดับก่อนหลังของเนื้อหาเลือกความสำคัญ และความสอดคล้องของเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนจึงสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ อีกประการหนึ่งคือ เนื้อหาในกลุ่มวิชานี้มีลักษณะเป็นอิสระจากกันจะเรียนเนื้อหาใดก่อนหลังได้ตามความเหมาะสมและยังสามารถจัดให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้อีกด้วย นอกจากนี้เป้าหมายที่สำคัญในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มุ่งเน้นที่ผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่างเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ การคิด และการกระทำที่ถูกต้องสมบูรณ์ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยยึดหลักทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน การสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้นี้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ นอกจากนั้นการสอนโดยวิธีนี้ยังทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และบทบาทของผู้เรียนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้มากขึ้น

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำวิธีสอนโดยใช้สัญญาณการเรียนมาทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากเป็นระดับชั้นที่ได้รับประสบการณ์ทางสังคมและประสบการณ์การเรียนรู้อาจพอสมควร เป็นวัยที่นักเรียนมีทักษะทางภาษาที่สามารถร่วมกิจกรรม มีความรับผิดชอบ เริ่มสนใจที่จะอ่านหนังสือต่าง ๆ เพื่อที่จะร่วมอภิปรายหรือพูดคุยกับเพื่อน และเด็กวัยนี้ชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่นทำให้สามารถทำอะไรได้สำเร็จ (กันยา สุวรรณแดง, 2530) นอกจากนั้นทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget อ้างถึงใน รยชิน ศันสนยุทธ และคณะ, 2533) ที่ถือว่าเด็กในวัย 11-12 ปี จะมีการคิดแบบมีเหตุผล และมีการใช้เหตุผลมากขึ้น ซึ่งอยู่ในขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) เด็กในวัยนี้ควรได้รับการฝึกให้มีความสามารถในการคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ (Conceptual Thinking) และการคิดที่มีเหตุผลทางนามธรรม ซึ่งความสามารถเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 น่าจะมีความเหมาะสมกับวิธีการเรียนโดยใช้สัญญาณการเรียน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี จากรายงานการประเมินคุณภาพนักเรียนระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2537 ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพด้วยการสอบภาคความรู้และภาคปฏิบัติ นั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12,088 คน ท้าคะแนนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.90 ซึ่งเป็นระดับคะแนนที่ยังอยู่ในระดับต่ำกว่ากลุ่มวิชาอื่น ๆ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2538) จากรายงานดังกล่าวจะเห็นว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรียังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยจึงเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาหน่วยชาติไทย เนื่องจากเป็นเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดให้สอนในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย จำนวนคาบเรียนพอดีกับการสร้างแผนการสอนโดยใช้

สัญญาการเรียน และมีเนื้อหาที่ประกอบด้วยเรื่องบุคคลสำคัญ ศาสนา โบราณสถานโบราณวัตถุที่สำคัญ เหมาะสมกับจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่มีทั้งบุคคลสำคัญ ศาสนา โบราณสถานโบราณวัตถุมากมายที่นักเรียนควรจะต้องรู้ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชาติและช่วยกันอนุรักษ์ต่อไป เนื้อหาวิชาเหล่านี้สามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง เป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนสมควรต้องรู้ จะได้ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ให้อยู่ในนิรันดร์ ในเรื่องบุคคลสำคัญผู้เรียนได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของบุคคลในท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการเรียนโดยใช้สัญญาการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยชาติไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียน

สมมติฐานการวิจัย

การสอนโดยใช้สัญญาการเรียนเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบรายบุคคล ที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง (Bechtol, 1973) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกมวลประสบการณ์ที่ต้องการที่ตนเองต้องการจะให้เกิดขึ้น (O'Donne11, 1976) และเป็นการสอนแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ สนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษา ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถทำงานได้เร็วหรือช้าตามความสามารถของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความก้าวหน้าทางการเรียนของ

ตนเอง ได้เลือกอุปกรณ์และได้เน้นจุดที่สนใจเป็นพิเศษ การใช้สัญญาณการเรียนช่วยแก้ปัญหาในการเรียนให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนได้เร็วเท่ากับคนอื่น ๆ ไม่สามารถเรียนในสิ่งที่ครูกำหนดได้ ไม่สามารถทำคะแนนสอบได้ดี หรือไม่สามารถจะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ (Chamberlin, 1975; Duane, 1973) ช่วยลดความผิดหวังและความกังวลใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมากขึ้น และเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอีกด้วย (เสริมศรี ชาญสร, 2521) นอกจากนี้วิธีสอนโดยใช้สัญญาณการเรียนการสอนได้ในทุกระดับ หลายวิชา สอนได้ทั้งกลุ่มเล็กหรือสอนแบบกลุ่มใหญ่ขึ้นเรียนได้ (Christen, 1976, Quinto and McKenna, 1977) ใช้เป็นวิธีการแก้ปัญหาการสอนในชั้นเรียนโดยตรง กล่าวคือใช้เป็นวิธีสอนแบบหนึ่งงานชิ้นเรียน หรือใช้เป็นวิธีการในการสอนเสริมหรือสอนควบคู่ไปกับวิธีสอนแบบอื่น (Cunningham and Heimler, 1972)

การใช้สัญญาณการเรียนเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมซึ่งเป็นวิธีการที่นำเทคนิคของการปรับพฤติกรรมแบบต่าง ๆ คือ การเสริมแรง การลงโทษ และการให้รางวัลพิเศษมาผสมผสานกันโดยทำเป็นสัญญาณระหว่างผู้ปรับพฤติกรรม เช่น ครู กับผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรมคือนักเรียน เป็นต้น ซึ่งสัญญาณนั้นจะต้องระบุอย่างเด่นชัดถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่จะได้รับ พร้อมทั้งกำหนดตัวเสริมแรงที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมจะได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมที่สัญญาไว้ (สมโรจน์ เอี่ยมสุภานิต, 2526)

บาร์โลว์ (Barlow อ้างถึงใน Klingstedt, 1983) ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนโดยใช้สัญญาณการเรียนมีวิธีการทำงานที่ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ได้เรียนโดยใช้สัญญาณการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนในระดับสูง มีแรงกระตุ้น และมีการสร้างสรรค์ที่ดี และยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนอีกด้วย

ควินโต และแมคเคนนา (Quinto and McKenna, 1977 อ้างถึงใน Klingstedt, 1983) พบว่าผู้เรียนที่เรียนโดยใช้สัญญาณการเรียนชอบวิธีการแบบนี้ เพราะสามารถที่จะตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะประสงค์ที่จะเรียน กำหนดอัตราเร็วของการเรียนด้วยตนเอง ทำงานตามเอกัตภาพ แต่ขอรับความช่วยเหลือได้ถ้าต้องการ ได้เรียนรู้ที่จะตั้งวัตถุประสงค์การเรียนตามความสามารถ

ได้เรียนรู้ที่จะทำงานใกล้ชิดกับผู้สอน และจะมีความยินดีเมื่องานของตนเองประสบความสำเร็จ
ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยดังนี้
นักเรียนที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่าตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ มีพื้นฐานทางความรู้และทักษะการใช้ภาษาไทยในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การอภิปรายซักถาม เพียงพอที่จะเรียนโดยใช้สัญญาการเรียนได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สัญญาการเรียน หมายถึง ข้อตกลงระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนว่าจะเรียนเรื่องอะไร มีวิธีการเรียนอย่างไรในเวลาที่กำหนดไว้ซึ่งจะประกอบด้วย เนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน กิจกรรมการประเมินผล และระยะเวลาในการทำสัญญา

การเรียนโดยใช้สัญญาการเรียน หมายถึง การเรียนที่นักเรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมการเรียนและการประเมินผล ปฏิบัติกิจกรรมการเรียน โดยศึกษาจากแหล่งวิทยาการที่ครูเตรียมไว้ให้ตามที่ตนเองสนใจ โดยนักเรียนเขียนกิจกรรมที่เลือกจะศึกษาไว้ในสัญญา และพยายามทำให้เสร็จในระยะเวลาที่กำหนด โดยนักเรียนและครูลงนามไว้ทำสัญญา ขั้นตอนโดยใช้นักเรียนทำสัญญาการเรียนมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีเรียน เรื่องที่จะเรียน กิจกรรมการเรียนที่มีให้เลือกและวิธีประเมินผล
2. ขั้นตกลงสัญญา นักเรียนทำสัญญากับครูลงนามแบบสัญญาการเรียนโดยระบุกิจกรรมที่เลือกจะศึกษาและระยะเวลาในการศึกษาจนจบหน่วยนั้น โดยทั้งนักเรียนและครูลงนามไว้ทำสัญญา

3. ชั้นทำกิจกรรมการเรียน นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตกลงในสัญญา
4. ชั้นประเมินผลการเรียน ครูประเมินผลงานของกิจกรรมการเรียน

ที่นักเรียนปฏิบัติ

พฤติกรรมกรรมการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก ในขณะที่ครูกำลังสอน และขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยชาติไทย เมื่อนักเรียนเรียนจบ เนื้อหาทั้ง 3 หน่วย คือ เรื่องบุคคลสำคัญ ศาสนา และโบราณสถานโบราณวัตถุที่สำคัญ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นประมาณ 15 %

ครู หมายถึง ผู้สอนที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดพระธาตุ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายหญิงที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนวัดพระธาตุ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหาที่นำมาสร้างแผนการสอน เป็นเนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยชาติไทย ซึ่งประกอบด้วยเรื่องบุคคลสำคัญ ศาสนา และโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

6. สร้างแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนแบบตรวจสอบรายการ เป็นรายบุคคล แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมถูกต้อง ต่อจากนั้นให้ผู้ช่วยวิจัยใช้แบบสังเกตฝึกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมไปทดลองกับนักเรียนที่มาชั่งตัวอย่างประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง เมื่อมีปัญหาจากการสังเกตก็เข้ามาแก้ไข แล้วจึงนำไปใช้สังเกตกับกลุ่มตัวอย่างประชากร

7. ผู้วิจัยทำการทดสอบตัวอย่างประชากรก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ

8. ดำเนินการสอนโดยใช้สื่อประกอบการเรียนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 15 แผน ๆ ละ 3 คาบ ๆ ละ 20 นาที จำนวน 45 คาบ ใช้เวลา 3 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2538 ถึงวันที่ 6 มีนาคม 2538

9. ในขณะที่ตัวอย่างประชากรเรียนโดยใช้สื่อประกอบการเรียนผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะสังเกตพฤติกรรมในขณะที่เรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม เมื่อสังเกตพฤติกรรมการเรียนเสร็จสิ้นทุกแผนแล้ว ผู้วิจัยได้ทดสอบหลังการเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

10. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้

10.1 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

10.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการสอนโดยใช้สื่อประกอบการเรียน โดยการทดสอบค่าที และเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน

10.3 นำคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ประจำหน่วยย่อยมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที

10.4 นำข้อมูลจากแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนของตัวอย่างประชากรมาแจกแจงความถี่ และนำข้อมูลมาหาค่าร้อยละในการเกิดพฤติกรรมในการสังเกตแต่ละครั้ง และเสนอผลในรูปแบบตาราง

11. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเป็นตารางและความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย